

Aanval op Pearl Harbor.

75 jaar bevrijding in zand

...Bij 't Veluws Zandsculpturenfestijn in Garderen zijn de voorbereiding voor de anderhalvemetermaatschappij in volle gang.

... 'We verbreden alle paden, zodat mensen elkaar zonder problemen kunnen passeren', vertelt eigenaar Adri van Ee.

► GARDEREN

't Veluws Zandsculpturenfestijn in Garderen zou eigenlijk 10 april opengaan met zandsculpturen over de bevrijding. Het coronavirus gooide roet in het eten. Alleen de winkel is nog open, de zandsculpturen zijn niet te bezichtigen en ook de beeldentuin en het horecagedeelte zijn dicht. Dat laatste gaat eigenaar Adri van Ee het meest aan het hart. Bij De Preuverij werken mensen met een verstandelijke beperking. 'Een enkeling die in een zorginstelling woont, zit nu echt opgesloten. Gelukkig wonen de meesten bij hun ouders.' Van Ee merkt dat ze niet allemaal begrijpen waarom ze niet kunnen komen werken. 'Als er iets op gang komt, hoop ik dat ik hen zo snel mogelijk weer aan het werk heb.'

Net als elk jaar werd er in januari in Garderen begonnen met de opbouw van de zandsculpturen. In februari kwamen vijftien kunstenaars uit Italië, Duitsland, Amerika, Rusland, Bulgarije, Oekraïne en Engeland naar de Veluwe. Toen de intelligente lockdown van kracht werd, besloot een aantal kunstenaars terug naar huis te gaan. 'Sommigen wilden blijven en een aantal kon niet weg', vertelt Van Ee. 't Veluws Zandsculpturenfestijn heeft een binnen- en een buitengeeelte met zo'n 150 zandsculpturen. Van Ee besloot de aandacht te richten op het binnenterrein. 'Binnen blijven de zandsculpturen langer mooi. Daar is het nu zo goed als af. En als we open mogen, gaan we ook snel buiten aan de slag. Dat kan dan in veertien dagen klaar zijn.'

coronaproof

Van Ee is nu druk bezig om zijn dagattractie coronaproof te krijgen. 'We verbreden alle paden, zodat mensen elkaar op anderhalve meter kunnen passeren of in kunnen halen.' Een aantal knelpunten wordt opgelost. En hij gaat met tickets werken die op tijd en datum gereserveerd kunnen

worden. Vorig seizoen kwamen er 200.000 bezoekers. '2000 bezoekers per dag is mooi, maar ik heb er nu liever 250 zonder zorgen om verspreiding van het virus.' Over geld maakt hij zich nog geen zorgen. 'We zijn hier al jaren bezig en ik heb een buffer opgebouwd.' Via Facebook en YouTube is al een aantal zandsculpturen te zien. Van Ee bepaalde zelf wat de kunstenaars maakten. 'Daar moest natuurlijk de slag om Arnhem bij, want we zitten hier op de Veluwe.' Verder mochten ook de bevrijdingsscènes niet ontbreken. Net zo min als de invasie in Normandië, waar de bevrijding begon. Wat betreft grootte springt Pearl Harbor er met vijf meter hoogte en zestien meter breedte uit. Van Ee hoopt dat zijn dagattractie op 1 juni weer open mag. 'En het horecagedeelte hopelijk half mei. Ik kan het zo inrichten dat ik honderd man kwijt kan en omdat ik een groot eigen terrein heb, kan ik het terras nog verder verruimen.' Verder denkt de ondernemer na over een winteropenstelling en zullen de zandsculpturen over de bevrijding ook volgend seizoen nog te zien zijn. <

Een drankje doen met de bevrijders.

'Je hoeft je niet

... Emmy Drop-Menko moest in de Tweede Wereldoorlog onderduiken en ontsnapte zo aan de dood, Wahhab Hassoo moest hiervoor als jezidi vluchten uit Irak.

... Samen zouden ze deze maand aan kinderen vertellen wat het betekent om ongewenst te zijn.

► AMSTERDAM

De één is in Nederland geboren, de ander in het noorden van Irak. De één is al jarenlang oma, de ander een man van nog geen dertig jaar. Toch trekken ze samen op, want voor hen zijn de overeenkomsten ongewild zoveel groter dan de verschillen. Dit is wat ze delen: ze horen bij een volk dat er niet zijn mocht. Zij is Joods, hij is jezidi. Samen zouden ze deze maand langs schoolklassen gaan, om te vertellen wat het betekent om ongewenst te zijn, te worden vervolgd, te moeten onderduiken, te vluchten en tussen deze zo trieste bedrijven door het ene na het andere doodsbericht te krijgen. Emmy Drop-Menko (82) doet het al negentien jaar: aan kinderen vertellen wat de oorlog met haar deed. Dit jaar zou Wahhab Hassoo (24) haar voor het eerst vergezellen. Hun gastlessen gaan vanwege corona niet door. Het maakt hun motivatie om hun verhaal te delen alleen maar groter. De Tweede Wereldoorlog mag dan 75 jaar geleden beëindigd zijn, het onrecht houdt nooit op. Samen wilden ze aan kinderen vertellen wat er gebeurt wanneer je de ander niet langer als mens ziet en waar dit nog steeds het geval is. Elk kind dat ze weten te bereiken met de boodschap dat mensen tegen elkaar opzetten nooit de oplossing vormt, is winst.

uit logeren

Emmy is nog maar een peuter wanneer de nazi's Nederland veroveren. Al snel wordt het duidelijk dat het de bezetters menens is: Joden mogen vrijwel niets meer. Het zwembad, de tram, het park, het is verboden terrein. 'De jonge mensen moesten gaan werken in Duitsland. In 1942 werd tegen de anderen hetzelfde gezegd. Dat was verdacht, we besloten onder te duiken. Toen ik vier jaar was, moest ik uit logeren gaan met een vreemde meneer. Hij bracht me naar een onderduikadres in Twello. Daar

werden de mensen bang, waardoor ik naar Deventer moest. Dat ging ook niet, omdat er veel NSB'ers in de buurt woonden. Toen kwam tante Annie me ophalen. Fijn, ik ga weer naar huis, dacht ik. Maar ze bracht me naar Arnhem. Ik voelde me verraden en heb twee weken lang alleen maar gehuild. Toen gaf mijn pleegvader mij een pak slaag. Dat moet verschrikkelijk moeilijk voor hem zijn geweest, want het waren zulke lieve mensen. De dokter had hem gezegd dat het de enige oplossing was. Mijn ouders zaten toen ook in Arnhem ondergedoken. Mijn moeder is 's nachts wel eens aan mijn bedje geweest. Dat mocht ik niet weten, ze mocht me dus niet aanraken. Dat moet verschrikkelijk moeilijk voor haar zijn geweest. Mijn ouders zijn verraden en op 20 juli 1943 naar Sobibor gedeporteerd.

Ze horen bij een volk dat er niet zijn mocht.

Dat moet een verschrikkelijke reis geweest zijn. Ze zaten dicht opeen gepakt, hadden bijna niets te drinken en het was bloedheet. Ze moeten dan ook blij zijn geweest dat ze na drie dagen aankwamen en konden douchen. Nu weten we dat het geen douche was. Ik was vijf en wist van niets. Pas toen ik twaalf was kwam ik erachter dat ze niet meer leefden en hoe hun laatste dagen waren, toen ik op school beelden uit Bergen-Belsen zag. Ik kon zelf niet tot het einde van de oorlog in Arnhem blijven, omdat tante Annie werd gearresteerd en het verzet bang was dat ze door de martelingen zou doorslaan. Daarom moest ik zes weken naar Vlaardingen. Na de oorlog vond mijn tante dat ik bij hen moest komen, maar ik wilde dolgraag terug naar mijn pleegouders. Ik heb het bij mijn oom en tante erg moeilijk gehad. Toen ik bijna achttien was, ben ik naar mijn pleegouders gevlucht. Gelukkig mocht ik van de rechter blijven. Het was 17 december 1955 toen ik terugkwam, ik weet het nog goed. Op tafel stond een grote taart. Welkom thuis,

Weer repatriëringsvlucht uit Marokko naar Schiphol

► DEN HAAG

Op Schiphol komt donderdag een tweede repatriëringsvlucht met Nederlanders aan vanuit Marokko.

Dat heeft het Samenwerkingsverband Marokkaanse Nederlanders (SMN) maandag laten weten. Het gaat om circa driehonderd mensen, een groep die is samengesteld op basis van urgentie. Zoals het er nu naar uitziet landt het toestel, dat woensdagavond vertrekt vanuit Casablanca, donderdag rond 01.30 uur in Nederland. Volgens een woordvoerder van het SMN verblijven dan nog zo'n 2400

mensen in Marokko die vanwege de coronacrisis niet weg kunnen. Eind april kwam de eerste groep terug. Ook toen ging het om zo'n driehonderd passagiers. Afgelopen weekend stuurde het SMN een brief naar minister Stef Blok (Buitenlandse Zaken), omdat de situatie voor degenen die nog vastzitten in Marokko steeds nijpender wordt. Velen beschikken niet over de juiste medicatie of hebben mantelzorg nodig. SMN hoopt dat de Nederlandse overheid 'alles in het werk stelt' om die mensen veilig thuis te krijgen. <

t schuldig te voelen omdat je leeft'

Wahhab (24) en Emmy (82) zouden samen hun verhalen van vervolging aan kinderen gaan doorvertellen.

stond erop. Zo voelde het ook echt, ik was enorm aan ze gehecht.'

schuldgevoel

Wahhab Hassoo is jezidi. Jezidi's vormen een religieuze minderheid in het noorden van Irak, en worden al eeuwenlang onderdrukt. In 2014 ver-

hevigde dit nog eens toen ISIS het gebied veroverde. Twee jaar daarvoor kwam Wahhab in Nederland, omdat ISIS en andere moslimextremisten ook op dat moment het gebied al terroriseerden. 'Ik ben geboren in Sinjar, en had door de positie van de jezidi's een moeilijke jeugd. Soms moesten

we onderduiken. Mijn vader werkte voor de Amerikanen, maar toen zij halsoverkop vertrokken was hij zijn leven niet langer zeker. Hij is daarom naar Nederland gevlucht. In 2012 is ons gezin herenigd. De eerste negen maanden in Nederland waren erg moeilijk. Ik sprak de

taal nog niet en alle huizen leken op elkaar. We zaten in een soort azc, en zagen bijna niemand. Toen we mochten blijven, voelde ik me vrij en gelukkig. Dat duurde tot de eerste vakantiedag van 2014, toen ISIS Sinjar veroverde en de mensen moesten vluchten naar de berg, waar ze da-

genlang zonder eten en drinken zaten. Mijn familieleden werden direct vermoord of gegijzeld. Toen we het losgeld, zo'n één miljoen dollar, niet konden betalen werden ook de gegijzelden gedood. Die moorden werden gefilmd, de hele wereld keek mee. Ik voelde me diep schuldig. Ik zat veilig in Nederland, in Sinjar werd iedereen vermoord.'

Dat gevoel van schuld herkent Emmy wel. 'Maar Wahhab, je hoeft je niet schuldig te voelen, echt niet! Ik weet hoeveel je voor je volk doet.' Het kan het gevoel van Wahhab niet weg nemen. 'Ik kan het gewoon niet loslaten.' In 2014 keerde hij voor een reportage van *Dit is de Dag* even terug in Irak. 'Ik heb een stichting opgericht, NL Helpt Jezidi's, ben geïnterviewd door verschillende kranten en heb in de talkshow *De Nieuwe Maan* gezeten. Ik wil mijn volk een stem geven.' Wahhab zou bij *Op1* moeten zitten, vindt Emmy. 'Ik kende de geschiedenis van de jezidi's helemaal niet. Dat kan toch niet? Iedereen moet dit weten. Ze moeten bij de televisie niet zo bang zijn en Wahhab gewoon zijn verhaal laten doen.'

waarschuwing

Ondanks het leeftijdsverschil herkennen Emmy en Wahhab veel in elkaars verhaal. Emmy: 'We zijn allebei vervolgd vanwege ons geloof en dat gebeurt al eeuwenlang. Het is belangrijk om dat aan kinderen te vertellen. Ik merk dat ze ademloos naar me luisteren. Ik begin altijd met een waarschuwing om nooit naar politici te luisteren die mensen tegen elkaar opzetten.'

Met de Nationale Dodenherdenking op de Dam heeft Emmy niet zoveel. Ze vindt het verwaterd, en kijkt liever naar de herdenking op de Waalsdorpervlakte. 'Maar als er één groep is, waar we bij de Dodenherdenking ook aandacht aan zouden moeten geven, zijn het de jezidi's wel.' Wahhab is tijdens de herdenking altijd bij zijn familie, maar is dit jaar op zijn studentenkamer in Amsterdam, waar hij politicologie studeert. 'We denken elk jaar aan de 300.000 jezidi's die de afgelopen jaren zijn vermoord. Bij deze herdenking, maar vooral op 3 augustus, wanneer we de jezidi's herdenken. Mijn ouders zeggen altijd: we denken eerst aan alle anderen, dan pas aan onszelf.' <

NL OVERDWARSD

AUKE VAN EIJSDEN nd.nl/politiek BEELD ANP / PHIL NIJHUIS

STUURLOOS 50PLUS NA VERTREK KROL GEHAVEND VERDER

Partijleider en boegbeeld Henk Krol heeft na wekenlang gedoe ouderenpartij 50Plus verlaten. Krol neemt zijn zetel mee naar de nieuwe Partij voor de Toekomst, waarbij ook Kamerlid Femke Merel van Kooten zich aansluit.

► DEN HAAG

50Plus een ruziepartij? Onzin, beweerde kersverse fractievoorzitter Corrie van Brenk afgelopen weekend bij een persconferentie in het Kamergebouw. 'Dat frame zouden jullie eens moeten loslaten', beet ze het aanwezige journaal toe. Geruzie binnen 50Plus – hoe kómen journalisten erbij. Het heeft mogelijk te maken met de reden dat Van Brenk zondag met een verklaring in de Tweede Kamer stond: het vertrek van fractievoorzitter en boegbeeld Henk Krol. Na wekenlang geruzie zag hij geen toekomst meer voor de partij. De sfeer was volledig verpest sinds partijvoor-

50Plus Tweede Kamerleden Corrie van Brenk, Leonie Sazias en Gerrit-Jan van Otterloo.

zitter Geert Dales ongeveer iedereen tegen zich in het harnas had gejaagd – behalve Henk Krol, die hem trouw bleef steunen. Hóe ongezellig het precies was, werd door massaal gelekte documenten en verslagen voor iedereen duidelijk. Krol vond het onacceptabel dat notulen van vergaderingen soms eerder in de krant verschenen dan in zijn

eigen mailbox. Vertrekken was de enige keuze, stelde hij in *WNL Op Zondag*: 'Ik ben bang dat het niet zal overwaaien.'

Het gehavende 50Plus gaat met drie Kamerleden verder: fractievoorzitter Van Brenk, Gerrit-Jan van Otterloo en Léonie Sazias. Bij de komende verkiezingen wordt senator Martin van Rooijen waarschijnlijk lijsttrekker.

Partij voor de Toekomst

Met zijn vertrek uit 50Plus is Den Haag echter niet van Krol af. De zeventigjarige politicus legde de afgelopen weken stilletjes het fundament voor zijn nieuwste project: de Partij voor de Toekomst. De fractie krijgt gelijk twee zetels – ook Femke Merel van Kooten stapt over naar de partij. Het voormalige Kamerlid van de Dierenpartij sloot zich vorig jaar aan bij 50Plus, maar gaat nu dus Krol achterna.

NL

ANP

Hof geeft politiemol ook vijf jaar celstraf

► DEN BOSCH

Politiemol Mark M. (33) uit Weert heeft maandag ook in hoger beroep vijf jaar cel gekregen. Het gerechtshof in Den Bosch veroordeelde hem voor witwassen en het verkopen van geheime politie-informatie aan criminelen. Twee jaar geleden kreeg hij bij de rechtbank ook al vijf jaar cel. Het Openbaar Ministerie had dat nu ook weer geëist. Ook mag M. tien jaar lang niet meer als ambtenaar werken. Behalve M. werden nog twee mannen veroordeeld. Tussenpersoon Mark S. kreeg drie jaar cel en een afnemer kreeg een halfjaar cel. Een andere vermeende afnemer werd vrijgesproken. <